

Tema 2. Vi har legat under samma is

FAKTABLAD I8. Rullstensåsar

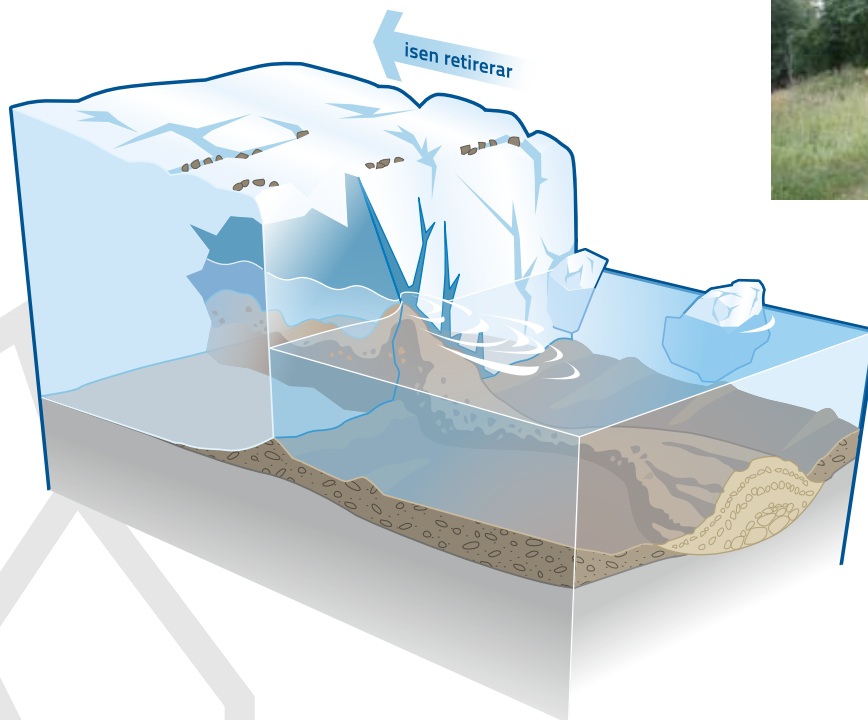
En **rullstensås** eller **grusås** är en lång rygg av rundade stenar, grus och sand. De har bildats när smältvatten-sediment transporterats i isälvar (tunnlar) under glaciären. Åsarna kan ibland vara upp till flera hundra kilometer långa. Höjden varierar från några meter till över 100 meter. Materialet inuti åsarna är väl sorterat med grövre material längst ner och finare i de övre lagren. Stenarna är mer eller mindre rundade. Rullstensåsarna löper vanligen parallellt med isens avsmältningsriktning, vilket i huvudsak blir i nord-sydlig riktning.

Strömhastigheten kan vara mycket hög inne i isälvtunnlarna och det material som avlagrades är därför grovkornigt. Åsen byggs upp med istunnelns väggar som stöd. När isen smälter flyttas iskanten uppströms

och samtidigt rasar sidorna och rullstensåsen får sin form med branta rassluttningar.

Det finns två grundtyper av rullstensåsar, beroende på om isälvtunnlarna mynnar ut över eller under vattenytan. Rullstensåsar som bildats under vatten har oftast en mjukare form på grund av att de eroderats av vattnet och de har också överlagrats av finare sediment. Åsar bildade ovan högsta kustlinjen har en skarpare profil en så kallad "getrygg".

Rullstensåsarna är en viktig naturresurs som i långa tider utnyttjats av människor. Man finner rikligt med spår av gammal bebyggelse och gamla vägar på åsarna. Idag handlar användningen mest om grustäkt och dricksvatten. Åsarna är också viktiga inslag i landskapsbilden.

Material som följer med isälven avsätts under isen, först det grövre materialet och sedan det finare. Vid mynningen rasar materialet utåt då de stödjande isväggarna inte längre finns.